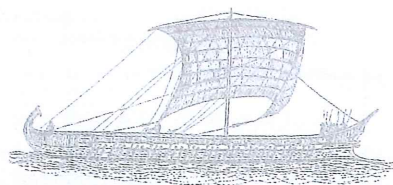

ΠΕΙΡΑΪΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ
ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΟΜΟΣ 46^{ος} | ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β΄ | ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 2 | ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2024

- | **Μαρίνα Αλειφεροπούλου**
Θαλάσσια ασφάλεια & ασφάλιση στο νέο νόμο για τα πλοία αναψυχής και τα τουριστικά ημερόπλοια ■ 100
- | **Βασίλης Βερνίκος**
Η άρση της εγγυοδοσίας σε αντικατάσταση ασφαλιστικών μέτρων στη διαδικασία συντηρητικής κατάσχεσης πλοίου ■ 105
- | **Ανδριανός Γκουρμπάτσας**
Ο εμνηρσμός στον νέο Ποινικό Κώδικα και τα ανακύπτοντα ζητήματα μετά τον Ν 5090/2024 ■ 114
- | **Παναγιώτης Πετρόπουλος**
Ο Ν 5119/2024 περί κωδικοποίησης διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο Επικρατείας: Ερμηνευτικές και κριτικές προσεγγίσεις και προοπτικές ■ 123
- | **Απόστολος Γκίκας**
Τα δικαιώματα της ΟΛΠ Α.Ε. που βαρύνουν το πλοίο, δεν απολαμβάνουν πλέον του προνομίου κατάταξης του άρθρου 205 εδ. α' ΚΙΝΔ στη διανομή του πλειστηριάσματος ενός πλοίου, παρ. σε ΑΠ 1820/2023 ■ 127
- | **Σάββας Ορφανός**
Αίτημα αναβολής ενώπιον του ΑΠ. Απόρριψη ως αβάσιμου του αιτήματος αναβολής. Απόρριψη της αιτήσεως ανάρσεως ως ανυποστήρικτης, παρ. σε ΑΠ 598/2023 ■ 188
- | **ΜΠρΑΘ 1139/2024**
Ευρωπαϊκή διαταγή δέσμευσης τραπεζικού λογαριασμού και νομική φύση αυτής. Ένδικα μέσα και παροχή εγγυοδοσίας ■ 160

ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ 034255

Online πρόσβαση σε ΠειρΝομ στην Πλατφόρμα Νομικού Περιεχομένου | www.qualex.gr

ISSN: 1108-3867

12054/02-2024

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Ο εμπρησμός στο νέο Ποινικό Κώδικα και τα ανακύπτοντα ζητήματα μετά τον Ν 5090/2024

Ανδριανός Γκουρμπάτσος | Αντιστράτηγος - Υπαρχηγός ΠΣ, ε.α., Νομικός

I. Γενικά

Στο ουσιαστικό ποινικό μας σύστημα και πιο συγκεκριμένα στο νέο Ποινικό Κώδικα (Ν 4619/2019, ως ισχύει μετά την τροποποίησή του από τους Ν 4855/2021, Ν 4871/2021 και Ν 5090/2024), ο νομοθέτης τυποποίησε το έγκλημα του εμπρησμού, τόσο στον προισχύσαντα όσο και στον νέο Ποινικό Κώδικα, σε δύο νομοτυπικές μορφές:

i) Τον (κοινό) εμπρησμό (άρθρο 264 ΠΚ) και αφορά τις περιπτώσεις όπου η πυρκαγιά λαμβάνει χώρα σε αττικό περιβάλλον (δηλαδή εκδηλώνεται/προκαλείται σε οποιονδήποτε άλλο χώρο εκτός από δάση και δασικές εκτάσεις)

ii) Τον εμπρησμό σε δάση (άρθρο 265 ΠΚ)

Και οι δύο προεκτεθείσες νομοτυπικές μορφές του εμπρησμού έχουν ενταχθεί στο ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ - «ΚΟΙΝΩΣ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ» στο οποίο διατηρήθηκε ως «...ως συνδετικό στοιχεία τυποποίησης των εγκληματικών πράξεων σε αυτό, η έννοια του κοινού κινδύνου»¹. Δηλαδή το αξιόποιο περιορίζεται, όπως αναφέρεται και στην Αιτιολογική Έκθεση «...σε περιπτώσεις διακινδύνευσης έννομων αγαθών, όπως η ζωή, η σωματική ακεραιότητα ή η ιδιοκτησία, και δεν μπορεί να θεμελιωθεί, όταν η δυνατότητα κινδύνου που γεννά η πράξη αφορά μια συγκεκριμένη και μόνο μονάδα εννόμου αγαθού»².

II. Ανάλυση νομοτυπικών μορφών εμπρησμού

i. Εμπρησμός (άρθρο 264 ΠΚ)

1. Οι διατάξεις του άρθρου 264 ΠΚ

Με τις διατάξεις του άρθρου 41 του Ν 5090/2024 (Α' 30), τροποποιήθηκαν εκ νέου οι διατάξεις του άρθρου 264 του νέου ΠΚ (Ν 4619/2019), ως ίσχυαν μετά την αντικατάστασή τους από το άρθρο 45 του Ν 4855/2021 (Α' 215) και το άρθρο 60 του Ν 4871/2021 (Α' 246), ως εξής:

«Άρθρο 264 | Εμπρησμός

1. Όποιος προξενεί πυρκαγιά, τιμωρείται: α) με φυλάκιση και χρηματική ποινή, αν από την πράξη μπορεί να προκύψει κοινός κίνδυνος για ξένα πράγματα, β) με κάθειρξη έως δέκα (10) έτη και χρηματική ποινή, αν από την πράξη μπορεί να προκύψει κίνδυνος για άνθρωπο, γ) με κάθειρξη και χρηματική ποινή, αν στην περίπτωση των περ. α' ή β' η πράξη προκάλεσε σημαντική βλάβη σε εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας ή είχε ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη ανθρώπου, δ) με ισόβια κάθειρξη, αν στην περίπτωση της περ. β' η πράξη είχε ως αποτέλεσμα τον θάνατο άλλου.

2. Όποιος προκαλεί από αμέλεια την πυρκαγιά από την οποία μπορεί να προκύψει κοινός κίνδυνος για ξένα πράγματα ή κίνδυνος για άνθρωπο, τιμωρείται με φυλάκιση έως τρία (3) έτη στις περ. α' και β' της παρ. 1 και με ποινή φυλάκισης και χρηματική ποινή στις περ. γ' και δ' της ίδιας παραγράφου»

2. Γενικά

Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση του Ν 5090/2024, «Η τροποποίηση του άρθρου 264 του Ποινικού Κώδικα κρίθηκε επιβεβλημένη, προκειμένου να ανταποκριθούν ακριβέστερα και αναλογικότερα οι προβλεπόμενες ποινές με το μέγεθος της βλάβης. Συγκεκριμένα, προβλέπονται η σωρευτική επιβολή χρηματικής ποινής στις περ. α', β' και γ' της παρ. 1 και διαφοροποίηση των ποινών στην περίπτωση εξ αμελείας τέλεσης του εγκλήματος αναλόγως της σοβαρότητας της προκληθείσας βλάβης, στην παρ. 2 της διάταξης».

3. Προστατευόμενο έννομο αγαθό

Προστατευόμενο έννομο αγαθό γενικώς των κ.ε.ε. είναι η ασφάλεια του κοινωνικού συνόλου, με την έννοια της εσωτερικής ασφάλειας, ενός ευρύτερου κύκλου εννόμων αγαθών, όπως της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας και της ιδιοκτησίας των πολιτών και του κράτους κ.ά., τα οποία μπορούν να απειληθούν από τη χρησιμοποίηση φυσικών και τεχνητών μέσων, όπως είναι η φωτιά, το νερό, οι εκρηκτικές ύλες. Ειδικότερα οι διατάξεις για τον (κοινό) εμπρησμό (βασικό έγκλημα) προστατεύουν πρωταρχικά την κοινωνική ασφάλεια (ως νομικό αντικείμενο), προς αποφυγή ενός δημοσίου κινδύνου για την απειλή της δημόσιας ασφάλει-

1. Απ. Εκθ. Ν 4619/2019, σελ. 100.

2. Απ. Εκθ. ό.π., σελ. 100.

ας, υπό την έννοια της ασφάλειας των ανθρώπων (κοινωνικό σύνολο) που διαβιούν σε μία κοινωνία, από τη φωτιά, ως μέσο ιδιαίτερα επικίνδυνο για ευρύτερο κύκλο εννόμων αγαθών, απαραίτητων για την ύπαρξη κοινωνικής ζωής, ενώ τα έμμεσα προστατευόμενα αγαθά αποτελούν **η ζωή, η स्वास्थ्यτική ακεραιότητα και η ιδιοκτησία**. Ως προς τον χαρακτηρισμό του ο εμπρησμός, επαναφέρεται και πάλι στον νέο ΠΚ (Ν 4619/2019, ως ισχύει έως και τον Ν 5090/2024), ως προς τη βασική του μορφή ως **έγκλημα αφηρημένα - συγκεκριμένης διακινδύνευσης ή δυνητικής διακινδύνευσης ή απόπειρας πρόκλησης κινδύνου**.

4. Διάκριση μορφών

Το έγκλημα του εμπρησμού με πρόθεση στο άρθρο 264 ΠΚ του νέου Ποινικού Κώδικα, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα, διακρίνεται σε πέντε επιμέρους μορφές. Ειδικότερα, ο νομοθέτης με τις ισχύουσες μετά τις επελθούσες αλλαγές από το άρθρο 41 του Ν 5090/2024 (Α' 30) διατάξεις, τυποποίησε στον νέο ΠΚ τον εμπρησμό με πρόθεση, ως ένα εκ των πλέον σημαντικών και το πιο συχνά εμφανιζόμενο στην πράξη εκ των κοινώς επικίνδυνων εγκλημάτων, του οποίου το πλέον χαρακτηριστικό γνώρισμά του έγκειται στην τυποποίησή τους ως έγκλημα γενικής διακινδύνευσης, ως εξής:

- Ένα βασικό εκ δόλου έγκλημα, το οποίο τυποποίησε περαιτέρω σε δύο επιμέρους βασικές μορφές. Πιο αναλυτικά μια πλημμεληματικού χαρακτήρα πράξη (άρθρο 264 παρ. 1, περ. α' ΠΚ), με απειλούμενη ποινή την φυλάκιση και χρηματική ποινή και μια κακούργηματικού χαρακτήρα πράξη (άρθρο 264 παρ. 1, περ. β' ΠΚ) με απειλούμενη ποινή την κάθειρξη έως δέκα (10) έτη και χρηματική ποινή
- Δύο εκ του αποτελέσματος διακρινόμενες μορφές (άρθρο 264 παρ. 1, περ. γ' και δ' ΠΚ), με απειλούμενη ποινή την κάθειρξη και χρηματική ποινή, στην περ. γ' και την ισόβια κάθειρξη, στην περ. δ'
- Μία παραλλαγή (διακεκριμένη μορφή ή επιβαρυντική περίπτωση) του βασικού εγκλήματος (άρθρο 264 παρ. 1, περ. γ' ΠΚ), με απειλούμενη ποινή την κάθειρξη και χρηματική ποινή

4.1. Βασικό έγκλημα (άρθρο 264 παρ. 1, περ. α' και β' ΠΚ)

Για τη θεμελίωση της αντικειμενικής υπόστασης του (βασικού) **εκ δόλου εγκλήματος εμπρησμού** (άρθρο 264 παρ. 1 ΠΚ) απαιτούνται: α) πρόκληση πυρκαγιάς³, με οποιοδήποτε μέσο και τρόπο, σε κάθε αντικείμενο με υλική υπόσταση (καύσιμο υλικό), κινητό ή ακίνητο, εύφλεκτο ή μη και ανε-

ξάρτητα αν το αναφλεγέν αντικείμενο ανήκει στο δράστη (εν όλω ή εν μέρει) ή τρίτο, β) δυνατότητα προκλήσης (με πράξη ή παράλειψη) κινδύνου σε ευρύτερο και απροσδιόριστο κύκλο εννόμων αγαθών και πιο συγκεκριμένα είτε κοινό κίνδυνο για ξένα πράγματα ή κίνδυνο για άνθρωπο και γ) αιτιώδους συνάφεια μεταξύ της συμπεριφοράς του δράστη και του αποτελέσματος.

Υποκειμενικά για το εκ δόλου βασικό έγκλημα απαιτείται δόλος άμεσος (διακινδύνευσης και όχι βλάβης) ή και ενδεχόμενος. Πιο αναλυτικά απαιτείται: α) η με πράξη ή παράλειψη πρόκληση πυρκαγιάς και β) πρόθεση του δράστη να προκαλέσει πυρκαγιά με τη μορφή του άμεσου ή ενδεχόμενου δόλου, που συνίσταται ο μεν άμεσος δόλος, στη γνώση και τη θέληση των στοιχείων της πράξης, δηλ. της πρόκλησης εμπρησμού και του από αυτήν κινδύνου για τη ζωή ανθρώπου ή για ξένα πράγματα, ο δε ενδεχόμενος δόλος, στην αποδοχή του ενδεχόμενου αποτελέσματος του εμπρησμού και του από αυτόν κινδύνου για τη ζωή σε άνθρωπο ή για ξένα πράγματα.

Ολοκληρωμένη είναι η πράξη του εμπρησμού όχι μόνον, όταν προκληθεί σκόπιμα πυρκαγιά, αλλά απαιτείται από αυτήν να μπορεί να προκόψει κοινός κίνδυνος για ξένα πράγματα ή κίνδυνος για άνθρωπο. Εξάλλου για να θεμελιωθεί απόπειρα εμπρησμού, απαιτείται πράξη ή παράλειψη με την οποία επιχειρείται η εκ δόλου τέλεση του εμπρησμού και η οποία συνιστά τουλάχιστον αρχή εκτέλεσής του, δηλ. αρχίζει να πραγματώνεται η αντικειμενική υπόστασή του, χωρίς να το ολοκληρώσει. Κάθε ενέργεια του δράστη δηλαδή, η οποία αποτελούσα τμήμα ολικώς ή μερικώς της αντικειμενικής υπόστασής αυτού, οδηγεί ευθέως και αναμφισβητήτως στην πραγμάτωσή του ή τελεί σε τέτοια αναγκαία και άμεση σχέση συνάφειας, ώστε κατά την κοινή αντίληψη να θεωρείται τμήμα αυτής, στην οποία αμέσως οδηγεί, αν δεν ανακοπεί από οποιονδήποτε λόγο⁴.

Πρόκειται, κατά κανόνα για έγκλημα ενέργειας (κίνησης) και κατ' εξαίρεση μη γνήσιο παραλείψεως. Επίσης είναι έγκλημα κοινό, ουσιαστικό, φυσικό, μη ιδιόχειρο, στιγμιαίο, απλότροπο και πολυεπιθετικό.

Εξάλλου, για τη θεμελίωση της ποινικής υπόστασης του **εξ αμελείας εγκλήματος εμπρησμού** απαιτούνται⁵: α) πρόκληση πυρκαγιάς, β) ο δράστης να μην κατέβαλε κατ' αντικειμενική κρίση την απαιτούμενη προσοχή, που κάθε μέσος συνετός και ευσυνείδητος άνθρωπος οφείλει να καταβάλει βάσει των νομικών κανόνων, των συνηθειών που επικρα-

3. Βλ. Η έννοια του όρου πυρκαγιά, Γκουρμπάτσας Α., Ο εμπρησμός στο νέο Ποινικό Κώδικα, 2022, σελ. 28 επ.

4. Γκουρμπάτσας Α., ό.π., σελ. 165 - 176, για την απόπειρα εμπρησμού με τις εκεί παραπομπές.

5. ΑΠ 657/2023.

τούν και της κοινής πείρας και της λογικής, γ) να έχει ο δράστης τη δυνατότητα, ενόψει των προσωπικών του ιδιοτήτων, των γνώσεων λόγω της υπηρεσίας ή του επαγγέλματος του, να προβλέψει και να αποφύγει το αξιόποιο αποτέλεσμα, δ) ύπαρξη αιτιώδους συνδέσμου (σχέσης) μεταξύ ενέργειας ή παράλειψης του δράστη και του επελθόντος αποτελέσματος και ε) από την προκληθείσα πυρκαγιά να μπορεί να προκύψει κοινός κίνδυνος για ξένα πράγματα ή κίνδυνος για άνθρωπο ή σημαντική βλάβη σε εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας ή βαριά σωματική βλάβη ή θάνατος ανθρώπου. Όταν η αμέλεια δεν συνίσταται σε ορισμένη ενέργεια ή παράλειψη, αλλά αποτελεί σύνολο συμπεριφοράς, τότε για τον κατ' αυτό τον τρόπο τελούμενο εμπρησμό από αμέλεια, ο οποίος τελείται με παράλειψη, απαιτείται η συνδρομή όχι μόνο των όρων του άρθρου 28 του ΠΚ, αλλά και του άρθρου 15 του ίδιου Κώδικα⁶.

Υποκειμενικά η αμέλεια του δράστη απαιτείται να καλύπτει τόσο την πρόκληση πυρκαγιάς όσο και τη δυνατότητα πρόκλησης κινδύνου για ξένα πράγματα ή άνθρωπο ή σημαντική βλάβη σε εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας ή βαριά σωματική βλάβη ανθρώπου ή θάνατος άλλου.

4.2. Η εκ του αποτελέσματος διακρινόμενη μορφή του εμπρησμού (πρόκληση βαριάς σωματικής βλάβης - άρθρο 264 παρ. 1, περ. γ' ΠΚ)

Η προαναφερόμενη εκ του αποτελέσματος διακρινόμενη μορφή του εμπρησμού είναι νέα στις διατάξεις του νέου ΠΚ (Ν 4619/2019) για τον εμπρησμό και ορθώς περιελήφθη. Η αντικειμενική υπόσταση της πράξης αυτής, που έχει τυποποιηθεί ως κακούργημα, με απειλούμενη ποινή την κάθειρξη και χρηματική ποινή, θεμελιώνεται, όταν η προκληθείσα από τον δράστη πυρκαγιά, από την οποία μπορεί να προκύψει κοινός κίνδυνος για ξένα πράγματα ή κίνδυνος για άνθρωπο (βασική μορφή της πράξης του εκ δόλου εμπρησμού), έχει ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη ανθρώπου. Πρόκειται για σύνθετο έγκλημα, αποτελούμενο από το βασικό εκ δόλου έγκλημα (διακινδύνευσης) και το εξ αμελείας έγκλημα (βλάβης).

4.3. Η διακεκριμένη μορφή του εμπρησμού (πρόκληση σημαντικής βλάβης σε εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας - άρθρο 264 παρ. 1, περ. γ' ΠΚ)

Η προαναφερόμενη διακεκριμένη μορφή (παραλλαγή του βασικού εγκλήματος) του εμπρησμού είναι νέα στις διατάξεις του νέου ΠΚ (Ν 4619/2019) για τον εμπρησμό και ορθώς περιελήφθη. Η αντικειμενική υπόσταση του προαναφερόμενου διακεκριμένου αδικήματος, που έχει τυποποιηθεί ως κακούργημα, με απειλούμενη ποινή την κάθειρξη και

χρηματική ποινή, στοιχειοθετείται, όταν από την προκληθείσα από τον δράστη πυρκαγιά, από την οποία μπορεί να προκύψει κοινός κίνδυνος για ξένα πράγματα ή κίνδυνος για άνθρωπο (βασική μορφή της πράξης του εκ δόλου εμπρησμού), προκαλείται παραπέρα και σημαντική βλάβη σε εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας⁷. Για την πλήρωση δε της υποκειμενικής υπόστασης της ως άνω διακεκριμένης μορφής του εμπρησμού απαιτείται δόλος (άμεσος ή και ενδεχόμενος), που να καλύπτει εκτός από τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης της βασικής πράξης και επιπρόσθετα το παραπέρα (βαρύτερο) αποτέλεσμα της, δηλ. της πρόκλησης βλάβης κοινωφελούς εγκατάστασης, η οποία απαιτείται να διαπιστώνεται σε κάθε περίπτωση, ως σημαντική.

4.4. Η εκ του αποτελέσματος διακρινόμενη μορφή (θανατηφόρος εμπρησμός - άρθρο 264 παρ. 1, περ. δ' ΠΚ)

Για τη θεμελίωση της εκ του αποτελέσματος διακρινόμενης πράξης του θανατηφόρου εμπρησμού, που έχει τυποποιηθεί ως κακούργημα, με απειλούμενη ποινή την ισόβια κάθειρξη, απαιτείται από το βασικό έγκλημα του εμπρησμού με πρόθεση να έχει επέλθει και θάνατος.

Πρόκειται για σύνθετο έγκλημα συγκροτούμενο από το βασικό εκ δόλου έγκλημα του εμπρησμού (διακινδύνευσης) και ένα εξ αμελείας έγκλημα (βλάβης) και, εν προκειμένω, της ανθρωποκτονίας από αμέλεια. Είναι δηλαδή έγκλημα ουσιαστικό και βλάβης. Στο θανατηφόρο εμπρησμό σε περίπτωση που από τη συγκεκριμένη πράξη υπάρχει θάνατος περισσότερων ανθρώπων, βρισκόμαστε ενώπιον αληθινής συρροής των επιμέρους θανάτων που προκλήθηκαν από αμέλεια.

ii. Εμπρησμός σε δάση (άρθρο 265 ΠΚ)

1. Οι διατάξεις του άρθρου 265 ΠΚ

Με τις διατάξεις του άρθρου 42 του Ν 5090/2024 (Α' 30), τροποποιήθηκαν εκ νέου οι διατάξεις του άρθρου 265 του νέου ΠΚ (Ν 4619/2019), ως ίσχυαν μετά την αντικατάστασή τους από το άρθρο 46 του Ν 4855/2021 (Α' 215), ως εξής:

«Άρθρο 265 | Εμπρησμός σε δάση - Προπαρασκευαστικές πράξεις - Παραβίαση προληπτικών μέτρων

1. Όποιος προξενεί πυρκαγιά σε δάσος ή δασική έκταση κατά την έννοια του νόμου ή σε έκταση που έχει νόμιμα κηρυχθεί δασωτέα ή αναδασωτέα, τιμωρείται: α) με κάθειρξη έως δέκα (10) έτη και χρηματική ποινή, αν δε ο δράστης σκόπευε να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον παράνομο περιουσιακό όφελος συνιστά επιβαρυντική περίστα-

6. ΑΠ 1043/2022.

7. Γκουρμπάτσας Α., ό.π., σελ. 125 -128.

ση, β) με κάθειρξη έως δέκα (10) έτη και χρηματική ποινή αν από την πράξη μπορεί να προκύψει κίνδυνος για άνθρωπο, γ) με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα (10) έτη και χρηματική ποινή, αν στην περίπτωση των περ. α' ή β' η πράξη προκάλεσε σημαντική βλάβη σε εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας ή είχε ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη ανθρώπου ή η φωτιά εξαπλώθηκε σε μεγάλη έκταση ή είχε ως επακόλουθο σοβαρή ή ευρεία ρύπανση ή υποβάθμιση ή σοβαρή ή ευρεία οικολογική και περιβαλλοντική διατάραξη ή καταστροφή, δ) με ισόβια κάθειρξη, αν στην περ. β' η πράξη είχε ως αποτέλεσμα τον θάνατο άλλου.

2. Όποιος στις περιπτώσεις της παρ. 1 προκαλεί από αμέλεια την πυρκαγιά σε δάσος ή δασική έκταση κατά την έννοια του νόμου ή σε έκταση που έχει κηρυχθεί δασωτέα ή αναδασωτέα, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών (3) μηνών και χρηματική ποινή, και αν από την πράξη μπορεί να προκύψει κίνδυνος για άνθρωπο, ή η φωτιά εξαπλώθηκε σε μεγάλη έκταση ή είχε ως επακόλουθο σοβαρή ή ευρεία ρύπανση ή υποβάθμιση ή σοβαρή ή ευρεία οικολογική και περιβαλλοντική διατάραξη ή καταστροφή, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών (3) ετών και χρηματική ποινή.

3. Όποιος ανάβει ή διατηρεί φωτιά για οποιοδήποτε σκοπό ή εκτελεί θερμές εργασίες ή κάνει χρήση συσκευών που προκαλούν σπινθήρα ή ειδών πυροτεχνίας ή βεγγαλικών σε δάση, δασικές εκτάσεις, κηρυγμένες δασωτές ή αναδασωτές εκτάσεις, ιδιωτικά δάση, περιοχές «Natura», εκτάσεις περιαισθητικού πρασίνου εντός των πόλεων και των οικιστικών περιοχών, όπως πάρκα και άλση, χορτολιβαδικές και αγροτικές εκτάσεις ή σε οποιονδήποτε χώρο σε ακτίνα έως τριακοσίων (300) μέτρων από αυτές, σε ημέρες που ο δείκτης επικινδυνότητας, σύμφωνα με τον Ημερήσιο Χάρτη πρόβλεψης κινδύνου πυρκαγιάς που εκδίδεται από τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας είναι 4 (πολύ υψηλή) ή 5 (κατάσταση συναγερμού), τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους και χρηματική ποινή αν η πράξη του δεν τιμωρείται βαρύτερα από άλλη ποινική διάταξη. Αν η ανωτέρω πράξη είχε ως επακόλουθο την πρόκληση πυρκαγιάς, η οποία επέφερε σοβαρή ή ευρεία οικολογική και περιβαλλοντική διατάραξη ή καταστροφή ή είχε ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη ανθρώπου, τιμωρείται με κάθειρξη και χρηματική ποινή και αν επήλθε θάνατος με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα (10) ετών και χρηματική ποινή.

4. Όποιος, προετοιμάζοντας τη διάπραξη του εγκλήματος της παρ. 1, κατασκευάζει, προμηθεύεται ή κατέχει εμπρηστικές ύλες ή άλλα αντικείμενα, πρόσφορα για την πρόκληση και την εξάπλωση δασικής πυρκαγιάς τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών (3) ετών και χρηματική ποινή, αν δε τελεί την ανωτέρω πράξη εντός δάσους ή δασικής έκτασης και σε ακτίνα έως τριακοσίων (300) μέτρων

από αυτά, σε ημέρες που ο δείκτης επικινδυνότητας, σύμφωνα με τον Ημερήσιο Χάρτη πρόβλεψης κινδύνου πυρκαγιάς που εκδίδεται από τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας είναι 4 (πολύ υψηλή) ή 5 (κατάσταση συναγερμού) σε ποινή κάθειρξης έως οκτώ (8) ετών και χρηματική ποινή.

5. Όποιος αποθηκεύει, τοποθετεί ή εγκαταλείπει εύφλεκτες ύλες εντός δασών ή δασικών εκτάσεων, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης και χρηματική ποινή, αν η πράξη αυτή δεν τιμωρείται βαρύτερα από άλλη ποινική διάταξη. Αν η πράξη του συνέβαλε στην εξάπλωση δασικής πυρκαγιάς, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών (3) ετών και χρηματική ποινή.

6. Στις περιπτώσεις καταδίκης για αξιόποινες πράξεις του παρόντος, η ποινή δεν αναστέλλεται ούτε μετατρέπεται με κανέναν τρόπο, και η έφεση που ασκείται δεν έχει αναστέλλουσα ισχύ, εκτός αν, στην περίπτωση της παρ. 2, του πρώτου εδαφίου της παρ. 3 και της παρ. 5, το δικαστήριο με ειδική αιτιολογία κρίνει εξαιρετικώς υπέρ της μετατροπής της ποινής.

7. Το ύψος της χρηματικής ποινής για τα αδικήματα του παρόντος δεν μπορεί να είναι κατώτερο από δέκα χιλιάδες (10.000) ούτε ανώτερο από διακόσιες χιλιάδες (200.000) ευρώ».

2. Προστατευόμενο έννομο αγαθό

Ο νομοθέτης στο νέο ΠΚ δεν καθιέρωσε τη λύση καθιέρωσης ιδιαίτερου κεφαλαίου εγκλημάτων κατά του περιβάλλοντος, αν και όφειλε, για να αποδείξει εμπράκτως την αληθινή βούληση για την προστασία του περιβάλλοντος, το οποίο σήμερα απειλείται περισσότερο από ποτέ - βρίσκεται σε κρίση, εξ αιτίας της κλιματικής κρίσης - κι επιπρόσθετα να προσδώσει στον ΠΚ στοιχεία σύγχρονου χαρακτήρα, ανταποκρινόμενου στις ανάγκες ενός σύγχρονου κοινωνικού κράτους και στις προσκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα, ωστόσο με τις διατάξεις του άρθρου 265 ΠΚ δεν επεδίωξε να προστατεύσει αυτό καθεαυτό το δάσος, ως το έλασσον αγαθό, αλλά ως ένα ευρύτερο, σύνθετο, συλλογικό και υπερεθνικό κοινωνικό αγαθό, το «φυσικό περιβάλλον», που είναι το μείζον, αυτοτελές και άμεσα προστατευόμενο κοινωνικό αγαθό με ιδιαίτερη αξία για την ανθρωπότητα - και όχι μόνο - ζωή. Επιπρόσθετα ο νομοθέτης θέλησε να προστατέψει και τα έννομα αγαθά που προστατεύονται από το άρθρο 264 ΠΚ.

3. Διάκριση μορφών

Το έγκλημα του εμπρησμού σε δάση με πρόθεση, που προβλέπεται στο άρθρο 264 ΠΚ του νέου ΠΚ, όπως ισχύει σήμερα μετά την τροποποίησή του από το άρθρο 42 του Ν 5090/2024, ως ένα εκ των πλέον σημαντικών και το πιο συχνά εμφανιζόμενο στην πράξη εκ των κοινώς επικινδυνών εγκλημάτων, ο νομοθέτης τυποποίησε ως εξής:

■ Ένα βασικό εκ δόλου έγκλημα, το οποίο τυποποίησε περαιτέρω σε δύο επιμέρους βασικές μορφές, αμφοτέρων κακούργη ματικού χαρακτήρα (άρθρο 265 παρ. 1, περ. α' και β' ΠΚ), με απειλούμενη ποινή την κάθειρξη έως δέκα (10) έτη και χρηματική ποινή

■ Τέσσερις εκ του αποτελέσματος διακρινόμενες μορφές, αμφοτέρων κακούργη ματικών χαρακτήρα (άρθρο 265 παρ. 1, περ. γ' και δ' ΠΚ), με απειλούμενη ποινή για την πράξη της περ. γ' την κάθειρξη τουλάχιστον δέκα (10) ετών και χρηματική ποινή και αντίστοιχα την ισόβια κάθειρξη, για την πράξη της περ. δ'

■ Δύο παραλλαγές (διακεκριμένες μορφές ή επιβαρυντικές περιπτώσεις) του βασικού εκ δόλου εγκλήματος, αμφοτέρων κακούργη ματικού χαρακτήρα (άρθρο 265 παρ. 1, περ. α' και γ' ΠΚ), με απειλούμενη ποινή για την πράξη της περ. α, την κάθειρξη έως δέκα (10) έτη και χρηματική ποινή και αντίστοιχα την κάθειρξη τουλάχιστον δέκα (10) ετών και χρηματική ποινή, για την πράξη της περ. γ'

4. Βασικό έγκλημα (άρθρο 265 παρ. 1, περ. α' και β' ΠΚ)

Για τη θεμελίωση της αντικειμενικής υπόστασης του (βασικού) εκ δόλου εγκλήματος του εμπρησμού σε δάση (άρθρο 265 παρ. 1 ΠΚ) απαιτείται η πρόκληση με οποιοδήποτε τρόπο και μέσο πυρκαγιάς σε δάσος ή δασική έκταση⁸ κατά την έννοια του νόμου ή σε έκταση που έχει νόμιμα κηρυχθεί δασωτά ή αναδασωτά. Υποκειμενικά απαιτείται δόλος άμεσος (διακινδύνευσης και όχι βλάβης) ή και ενδεχόμενος.

Ολοκληρωμένο θεωρείται το βασικό έγκλημα μόλις προκληθεί πυρκαγιά σε δάσος ή δασική έκταση ή σε έκταση που έχει νόμιμα κηρυχθεί δασωτά ή αναδασωτά, ενώ για να υπάρξει αρχή εκτέλεσης και ως εκ τούτου να θεμελιωθεί απόπειρα εμπρησμού σε δάση πρέπει να αρχίσει να πραγματοποιείται από το δράστη ένα μέρος της αντικειμενικής υπόστασης του ως άνω εγκλήματος.

Η βασική πράξη του εμπρησμού σε δάση είναι έγκλημα αφηρημένης διακινδύνευσης, στιγμιαίο, φυσικό, κοινό, μονοπρόσωπο, απλότροπο και μικτό, αφού τελείται όχι μόνον με κίνηση ή ενέργεια αλλά και με παράλειψη λχ από τον επικεφαλής των πυροσβεστικών δυνάμεων λόγω αναζωπύρωσης κατασβεσθείσας πυρκαγιάς⁹. Δεν μπορεί δε να χαρακτηριστεί έγκλημα βλάβης, όπως αναφέρεται στην Αιτιολογική

Έκθεση¹⁰ για το μέρος του δάσους ή δασικής έκτασης που καταστράφηκε από την πυρκαγιά και διακινδύνευσης για το υπόλοιπο αυτής, όπως αναφέρθηκε και στην Αιτιολογική Έκθεση του Σχεδίου ΠΚ Μανωλεδάκη/Συμεωνίδου - Καστανίδου.

4.1. Οι διακεκριμένες μορφές του βασικού εγκλήματος είναι: i) η προσπόριση οφέλους στο δράστη (άρθρο 265 παρ. 1, περ. α' ΠΚ), ii) η πρόκληση σημαντικής βλάβης σε εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας (άρθρο 265 παρ. 1, περ. γ' ΠΚ)

4.2. Οι εκ του αποτελέσματος διακρινόμενες μορφές είναι: i) πρόκληση βαριάς σωματικής βλάβης, ii) εξάπλωση της φωτιάς σε μεγάλη έκταση, iiii) η σοβαρή ή ευρεία ρύπανση ή υποβάθμιση η οικολογική και περιβαλλοντική καταστροφή (άρθρο 265 παρ. 1, περ. γ' ΠΚ) και iv) θανατηφόρος εμπρησμός (άρθρο 265 παρ. 1, περ. δ' ΠΚ)

5. Ο εξ αμελείας εμπρησμός δάσους

Με την παρ. 2 του άρθρου 265 ΠΚ θεμελιώνεται ο εμπρησμός δάσους από αμέλεια. Η πράξη αυτή τυποποιείται στην πρώτη απλή μορφή (περίπτωση) ως έγκλημα αφηρημένης διακινδύνευσης, με απειλούμενη ποινή φυλάκιση τουλάχιστον τριών (3) μηνών και χρηματική ποινή και στη δεύτερη περίπτωση, ως έγκλημα αφηρημένα - συγκεκριμένης διακινδύνευσης (κίνδυνος για άνθρωπο) και βλάβης αντίστοιχα, αν η φωτιά εξαπλώθηκε σε μεγάλη έκταση ή είχε ως επακόλουθο σοβαρή ή ευρεία ρύπανση ή υποβάθμιση ή σοβαρή ή ευρεία οικολογική και περιβαλλοντική διατάραξη ή καταστροφή), με απειλούμενη ποινή φυλάκιση τουλάχιστον τριών (3) μηνών και χρηματική ποινή. Το συγκεκριμένο αδίκημα τελείται και στις δύο ως άνω περιπτώσεις είτε με ενέργεια ή και με παράλειψη.

Περαιτέρω με την παρ. 3 του ιδίου ως άνω άρθρου 265 ΠΚ για τον εξ αμελείας εμπρησμό δάσους προβλέπεται αυστηροποίηση των ποινών για την παραβίαση προληπτικών μέτρων, όπως αυτά προβλέπονται από την κείμενη για την πυροπροστασία νομοθεσία. Τέτοια μέτρα προβλέπονται ενδεικτικώς από την Υ.Α. Αρ. 21545 οικ. Φ.700.9/19-4-2024 σχετικά με την έγκριση της υπ' αρ. 9/2024 Πυροσβεστικής Διάταξης (Β' 2387). Πιο αναλυτικά στις περιπτώσεις που κάποιος ανάβει ή διατηρεί φωτιά για οποιοδήποτε σκοπό ή εκτελεί θερμές εργασίες ή κάνει χρήση συσκευών που προκαλούν σπινθήρα ή ειδών πυροτεχνίας ή βεγγαλικών σε δάση, δασικές εκτάσεις, κηρυγμένες δασωτές ή αναδασωτές εκτάσεις, ιδιωτικά δάση, περιοχές «Natura», εκτάσεις περιαιστικού πρασίνου εντός των πόλεων και των οικιστικών περιοχών, όπως πάρκα και άλση, χορτολιβαδικές και αγροτικές εκτάσεις ή σε οποιονδήποτε χώρο σε ακτίνα έως τρι-

8. Βλ. Ορισμό δάσους ή δασικής έκτασης, Γκουρμπάτσος Α., ό.π., σελ. 279 επ.

9. Γκουρμπάτσος Α., Η δια παραλείψεως τέλεση του εμπρησμού από αμέλεια από τον επικεφαλής των πυροσβεστικών δυνάμεων, ΠοινΔικ 3-4, τ. 206, 259 επ.

10. Αιτ. Έκθ. Ν 4855/2021, άρ. 46.

ακοσίων (300) μέτρων από αυτές, σε ημέρες που ο δείκτης επικινδυνότητας, σύμφωνα με τον Ημερήσιο Χάρτη Πρόβλεψης Κινδύνου Πυρκαγιάς, που εκδίδεται από τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, είναι Κατηγορία 4 (πολύ υψηλή) ή 5 (κατάσταση συναγερμού), ο δράστης τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους και χρηματική ποινή, αν η πράξη του δεν τιμωρείται βαρύτερα από άλλη ποινική διάταξη. Οι ως άνω ποινές της παρ. 3 του άρθρου 265 ΠΚ για τον εξ αμελείας εμπρησμό δάσους επαυξάνονται, αν η ανωτέρω πράξη είχε ως επακόλουθο την πρόκληση πυρκαγιάς, η οποία επέφερε σοβαρή ή ευρεία οικολογική και περιβαλλοντική διατάραξη ή καταστροφή¹¹ ή είχε ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη ανθρώπου. Στις περιπτώσεις αυτές οι απειλούμενες για το δράστη ποινές είναι κακούργηματικού χαρακτήρα. Ειδικότερα ο δράστης τιμωρείται με κάθειρξη και χρηματική ποινή, ενώ αν επήλθε θάνατος, τιμωρείται ακόμη αυστηρότερα και συγκεκριμένα με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα (10) ετών και χρηματική ποινή.

Επισημαίνεται ότι η Κατηγορία 4 ή 5 του ως άνω Ημερήσιου Χάρτη της ΓΓΠΠ πρέπει να αφορά την Περιφερειακή Ενότητα, στην οποία υπάγεται ο τόπος παραβίασης από το δράστη των προεκτεθέντων προληπτικών μέτρων.

6. Αξιόποινο προπαρασκευαστικών πράξεων

Οι διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 265 ΠΚ που θεσπίζουν αξιόποινο προπαρασκευαστικών πράξεων εμπρησμού δεν είναι νέες. Και στον προισχύσαντα ΠΚ και συγκεκριμένα στο άρθρο 265 ΠΚ είχαν προστεθεί ως παρ. 3 με το άρθρο 58 του Ν 4249/2014 (Α' 73). Ειδικότερα με την παρ. 4 του άρθρου 265 ΠΚ θεσπίζεται ειδικό αξιόποινο για τις προπαρασκευαστικές πράξεις εμπρησμού (κατοχή εμπρηστικών υλών ή άλλων αντικειμένων, πρόσφορων για την πρόκληση και την εξάπλωση δασικής πυρκαγιάς). Πιο αναλυτικά ορίζεται ότι, όποιος προετοιμάζοντας τη διάπραξη του βασικού εκ δόλου εγκλήματος του εμπρησμού σε δάση, κατασκευάζει, προμηθεύεται ή κατέχει εμπρηστικές ύλες ή άλλα αντικείμενα, πρόσφορα για την πρόκληση και την εξάπλωση δασικής πυρκαγιάς τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών (3) ετών και χρηματική ποινή. Αν δε τελεί την ανωτέρω πράξη της κατασκευής, προμήθειας ή κατοχής εμπρηστικών υλών ή άλλων πρόσφορων αντικειμένων εντός δάσους ή δασικής έκτασης και σε ακτίνα έως τριακοσίων (300) μέτρων από αυτά, σε ημέρες που ο δείκτης επικινδυνότητας, σύμφωνα με τον Ημερήσιο Χάρτη πρόβλεψης κινδύνου πυρκαγιάς που εκδίδεται από τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας είναι Κατηγορία 4 (πολύ υψηλή) ή 5 (κατάσταση συναγερμού), η απειλούμενη για το δράστη ποινή είναι κάθειρξη έως οκτώ (8) ετών και χρηματική ποινή. Επισημαί-

νεται ότι η Κατηγορία 4 ή 5 του ως άνω Ημερήσιου Χάρτη της ΓΓΠΠ πρέπει να αφορά την Περιφερειακή Ενότητα, στην οποία υπάγεται ο τόπος τέλεσης όπου ο δράστης προβαίνει στις προεκτεθείσες προπαρασκευαστικές πράξεις.

Επίσης με την παρ. 5 του ιδίου ως άνω άρθρου 265 ΠΚ ορίζεται ότι, όποιος αποθηκεύει, τοποθετεί ή εγκαταλείπει εύφλεκτες ύλες εντός δασών ή δασικών εκτάσεων, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης και χρηματική ποινή, αν η πράξη αυτή δεν τιμωρείται βαρύτερα από άλλη ποινική διάταξη, ενώ αν η πράξη αυτή του δράστη συνέβαλε στην εξάπλωση δασικής πυρκαγιάς, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών (3) ετών και χρηματική ποινή.

7. Απαγόρευση αναστολής ή μετατροπής της ποινής

Με την παρ. 6 του άρθρου 265 ΠΚ, ρυθμίζεται η υποχρεωτική πραγματική έκτιση της επιβαλλόμενης ποινής σε σωφρονιστικό κατάστημα με απαγόρευση αναστολής ή μετατροπής της ποινής, ενώ η ασκηθείσα έφεση δεν έχει αναστέλλουσα ισχύ σε κάθε μορφή του εξ αμελείας εμπρησμού δάσους αδικήματος. Κατ' εξαίρεση, στην περίπτωση της παρ. 2, του πρώτου εδαφίου της παρ. 3 και της παρ. 5, το δικαστήριο με ειδική αιτιολογία κρίνει υπέρ της μετατροπής της ποινής.

8. Ύψος χρηματικής ποινής

Το ύψος της χρηματικής ποινής για τα αδικήματα του άρθρου 265 ΠΚ, ορίζεται, σύμφωνα με την παρ. 7 του άρθρου αυτού, ότι δεν μπορεί να είναι κατώτερο από δέκα χιλιάδες (10.000) ούτε ανώτερο από διακόσιες χιλιάδες (200.000) ευρώ.

9. Η επιβολή της παρεπόμενης ποινής της δήμευσης

iii. Δήμευση σε περίπτωση εμπρησμού σε δάση (άρθρο 265Α ΠΚ)

1. Γενικά

Η δήμευση συνιστά έναν κατ' εξαίρεση επιτρεπτό περιορισμού του ατομικού δικαιώματος της ιδιοκτησίας¹² που κατοχυρώνεται στο άρθρο 17 του Συντάγματος και προβλέπεται χωριστά στο δικαιοκό μας σύστημα, ως παρεπόμενη ποινή (άρθρο 68 ΠΚ) και ως μέτρο ασφαλείας (άρθρο 76 παρ. 1 ΠΚ), με κριτήριο την υπαιτιότητα του δράστη ή τον κίνδυνο που προκύπτει για τη δημόσια τάξη αντίστοιχα. Δια του άρθρου 43 του Ν 5090/2024 προστέθηκε μετά το άρθρο 265 νέο άρθρο 265Α ΠΚ, με το οποίο προβλέπεται η επιβολή δυνητικά από το δικαστήριο μαζί με την κύρια ποινή για το έγκλημα του εμπρησμού σε δάση της παρεπόμενης ποι-

11. Γκουρμπάτσας Α., Ο εμπρησμός στον νέο ΠΚ, 2022, σελ. 337 επ.

12. ΕγκΕισΑΠ 1/2005.

νής της δήμευσης, κατά την κρίση του δικαστηρίου. Σκοπός του εν λόγω μέτρου είναι «να καλυφθεί στο μέτρο του εφικτού η προκληθείσα βλάβη της δημόσιας περιουσίας που προκαλείται από την αξιόποινη πράξη του εμπρησμού δάσους από πρόθεση ή από αμέλεια, και να εξασφαλιστούν οι αναγκαίοι πόροι για την αποκατάσταση του περιβάλλοντος στην προτέρα κατάσταση»¹³.

2. Προϋποθέσεις επιβολής του μέτρου της δήμευσης

Οι διατάξεις του άρθρου 265Α είναι νέες στον ΠΚ. Η επιβολή του συγκεκριμένου μέτρου προβλέπεται κατά την κρίση του δικαστηρίου ως παρεπόμενη ποινή (άρθρο 68 ΠΚ) μαζί με την κύρια σε βάρος του αυτουργού και τυχόν συμμετόχων στο έγκλημα εμπρησμού σε δάση από πρόθεση, τετελεσμένο και σε απόπειρα καθώς και το εξ αμελείας έγκλημα του εμπρησμού σε δάση στις περιπτώσεις από τις οποίες προκλήθηκε πυρκαγιά που είχε ως αποτέλεσμα θάνατο ή βαριά σωματική βλάβη ή εξαπλώθηκε σε μεγάλη έκταση ή είχε ως επακόλουθο σοβαρή ή ευρεία ρύπανση ή υποβάθμιση ή σοβαρή ή ευρεία οικολογική και περιβαλλοντική διατάραξη ή καταστροφή (άρθρο 265, παρ. 2 και 3 ΠΚ). Η δήμευση αφορά τμήμα περιουσίας, του αυτουργού και των συμμετόχων στο έγκλημα, μη συμπεριλαμβανομένων πάντως των περιουσιακών στοιχείων που εξυπηρετούν τις βασικές ανάγκες διαβίωσης του καταδικασθέντος και της οικογένειάς του. Για τον υπολογισμό του ύψους της ζημίας, διατάσσεται πραγματογνωμοσύνη σύμφωνα με τα άρθρα 183 έως 208 ΚΠΔ. Η έκταση της δήμευσης, αποφασίζεται από το δικαστήριο με βάση τη βλάβη που προκλήθηκε, αφού σταθμίσει για τον υπολογισμό της τους όρους και προϋποθέσεις του άρθρου 79 ΠΚ για την επιμέτρηση της ποινής, ενώ οι διατάξεις του άρθρου 261 ΚΠΔ για τη δυνατότητα δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων κατά την κύρια ανάκριση εφαρμόζονται αναλόγως.

III. Προβληματική και ανακύπτοντα ποινικοδικονομικά ζητήματα

Με τις νέες διατάξεις για τις νομοτυπικές μορφές του εγκλήματος του εμπρησμού που καθορίζονται πλέον μετά τις αλλαγές του νέου ΠΚ με τον Ν 5090/2024, ένα νομοθέτημα με πρόχειρο αυτοσχεδιασμό υπό τον βάρος ενδεχόμενης αποτυχίας των μέτρων αντεγκληματικής πολιτικής στη διαχείριση των πυρκαγιών, πρόδηλες τεχνικές ανεπάρκειες και επισφαλή επιστημονικά ερείσματα, ανακύπτουν σοβαρά ποινικά ζητήματα, εκ των οποίων τα σημαντικότερα είναι:

i. Η προβληματική της αρχής της αναλογικότητας

Με την διάταξη του άρθρου 25 του Συντάγματος εισάγεται η αρχή της αναλογικότητας, η οποία αναφέρεται σε όλα τα πεδία του δικαίου, και ως γενική αρχή του δικαίου, διέπει την όλη δημόσια δράση και δεσμεύει τον νομοθέτη, τον δικαστή και τη διοίκηση. Όλα τα μέσα άσκησης της κρατικής εξουσίας, ο νόμος, η δικαστική απόφαση και η διοικητική πράξη, πρέπει να πληρούν τα τρία κριτήρια της, να είναι δηλαδή (α) κατάλληλα, ήτοι πρόσφορα για την πραγμάτωση του επιδιωκόμενου σκοπού, (β) αναγκαία, ώστε να προκαλούν ελάχιστον δυνατό περιορισμό στον ιδιώτη ή το κοινό, και τέλος (γ) εν στενή εννοία ανάλογα, να τελούν δηλαδή σε εσωτερική αλληλουχία με τον επιδιωκόμενο σκοπό, ώστε η αναμενόμενη ωφέλεια να μην υπολείπεται της επερχόμενης εξ αυτών βλάβης¹⁴. Η ως άνω αρχή της αναλογικότητας, όπως ειδικότερα ορίζεται στο άρθρο 25 παρ. 1 εδ. 4 του Συντάγματος, άσκησε καθοριστική επίδραση στο δικαιοκτικό σύστημα, τόσο για την *in abstracto* προστασία των προστατευόμενων από τα άρθρα 264 και 265 ΠΚ εννόμων αγαθών (δηλ. ικανοποίηση γενικής πρόληψης), όσο και την *in concreto* εξειδίκευσή της (δηλ. ικανοποίηση ειδικής πρόληψης). Αποτελεί μια εκ των βασικών αρχών του νέου ΠΚ και μετουσιώνεται με τις διατάξεις του άρθρου 79 και ιδίως με την «ανάλογη και δίκαιη τιμωρία του εγκλήματος με βάση τη βαρύτητα της πράξης και το βαθμό ενοχής του υπαιτίου γι' αυτή»¹⁵.

Η συχνότητα και οι συνέπειες του εμπρησμού δάσους στο περιβάλλον και στην ποιότητα της ζωής των ανθρώπων, αποτελούν τα στοιχεία που δικαιολογούν, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του Ν 5090/2024, εξαιρετικές ρυθμίσεις, και, εν προκειμένω, το μέτρο της δήμευσης. Ωστόσο είναι εμφανής η από την Πολιτεία κατάχρηση της εξουσίας για την ποινική καταστολή και κατά συνέπεια παραβιάζεται η ως άνω αρχή της αναλογικότητας. Πιο αναλυτικά η αυστηροποίηση των ποινών ενδεχομένως θα μπορούσε εν μέρει να δικαιολογηθεί από τα προεκτεθέντα στοιχεία του αδικήματος, όπως είναι οι ποινές του άρθρου 265 παρ. 1, 2, 3, εδ. α' και 5 εδ. τελευταίο ΠΚ αλλά μόνο για το εκ δόλου έγκλημα του εμπρησμού. Ωστόσο υπάρχουν και νέες ρυθμίσεις, όπως της παρ. 3, τελευταίο εδάφιο και της 4, του ιδίου ως άνω άρθρου, όπου η απειλή για το δράστη άκριτα αυξημένων ποινών κακούργηματικού χαρακτήρα, παραβλάπτουν την αρχή της αναλογικότητας, αφού υπερβαίνουν δυσανάλογα τη βαρύτητα της ενοχής, όπως επίσης και την αρχή της επιείκειας. Για παράδειγμα δεν είναι δυνατόν οι προπαρασκευαστικές πράξεις τέλεσης του εμπρησμού σε δάση, που προβλέπονται από την παρ. 4 άρθρου 265 ΠΚ, οι οποίες δεν συνιστούν ούτε αρχή εκτέλεσης του ως άνω εγκλήματος, να τιμωρού-

13. Αιτ. Έκθ. Ν 5090/2024, αρ. 43.

14. ΑΠ Ολ 2/2022, ΑΠ 1380/2022.

15. ΑΠ 1378/2022, ΑΠ 418/2021.

νται με κάθειρξη έως οκτώ (8) έτη και χρηματική ποινή και η τετελεσμένη πράξη του ιδίου εγκλήματος να απειλείται με ποινή κάθειρξης έως δέκα (10) έτη και χρηματική ποινή. Η υπέρβαση αυτή «προσक्रούει εις τον ανυπέρβλητον φραγμόν της αρχής της αναλογίας, της δικαιοσύνης, ως διαμορφούται αυτή εν σχέσει προς την ποινήν εις αρχήν της ενοχής»¹⁶. Η βαρύτητα της πράξης του δράστη δεν είναι ορθόν να προσδιορίζεται από ένα στοιχείο που χαρακτηρίζεται από έλλειψη αντικειμενικότητας, ενίοτε εξυπηρετεί επιχειρησιακές σκοπιμότητες, είναι μη καθολικού χαρακτήρα (κατηγορία κινδύνου πυρκαγιάς με βάση τον οικείο Χάρτη της ΓΓΠΠ), και το οποίο μάλιστα ισχύει μόνον εποχικά (κατά την διάρκεια δηλ. της αντιπυρικής περιόδου), ενώ οι ίδιες καταστροφικές ή και θανατηφόρες επιπτώσεις των πυρκαγιών μπορεί να προξενηθούν - και έχουν προξενηθεί - και εκτός αντιπυρικής περιόδου. Επισημαίνεται, ότι σύμφωνα με την υπό στοιχεία Αρ. Πρωτ. Α1657/30-04-2024 Εγκύκλιο της ΓΓΠΠ, Κατηγορία 4 σημαίνει, «Ο κίνδυνος είναι ιδιαίτερα υψηλός. Ο αριθμός των πυρκαγιών που αναμένεται να εκδηλωθούν, πιθανόν να είναι μεγάλος αλλά, το κυριότερο, κάθε πυρκαγιά μπορεί να λάβει μεγάλες διαστάσεις εφόσον ξεφύγει από την αρχική προσβολή». Ειδικότερα δεν επιτρέπεται η αδυναμία της Πολιτείας να οργανώσει ένα αποτελεσματικό δασοπυροσβεστικό μηχανισμό, να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τις πυρκαγιές, ιδίως όταν ο Χάρτης Πρόβλεψης Κινδύνου Πυρκαγιάς της ΓΓΠΠ είναι Κατηγορία 4 ή 5 στην πεντάβαθμη κλίμακα, και τη λήψη άλλων προληπτικών μέτρων πρόληψης για τη μείωση των αριθμού των πυρκαγιών, να αντισταθμίζεται και να χαρακτηρίζεται ως δίκαιη ανταπόδοση μέσω της εξουσίας της για την ποινική καταστολή τους εγκλήματος με την επιβολή άκριτα αυξημένων ποινών, οι οποίες εν τέλει είναι αμφιβόλου αποτελεσματικότητας για την επίτευξη του επιδιωκόμενου με τις συγκεκριμένες ρυθμίσεις σκοπού. Εξάλλου «η ποινή δεν είναι αναγκαία προκειμένου να αποτρέψει τον δράστη από της τελέσεως άλλων αξιοποιώντων πράξεων εξαρκεί στις περιπτώσεις των άρθρων 82, 99, 100, 105 ΠΚ, δια την δυσαναλόγως προς την βαρύτητα του εγκλήματος επιεική μεταχείρισιν»¹⁷. Άλλωστε και κατά το παρελθόν όσες φορές επιχειρήθηκε η αύξηση των ποινών του άρθρου 265 ΠΚ δεν λειτούργησαν και δεν εξυπηρετήθηκαν αποτελεσματικότερα οι ανάγκες της γενικής και ειδικής πρόληψης της ποινής. Και τούτο γιατί η αυστηρή μεταχείριση των εμπρηστών δεν σημαίνει ότι γίνεται αισθητή ως κακόν ούτε «αχρήστευσαν», εκφόβισαν και βελτίωσαν το δράστη του εμπρησμού σε δάση¹⁸, δεδομένου δεν μειώθηκε ο αριθμός των πυρκαγιών ούτε τα καταστροφικά και θανατηφόρα αποτελέσματά τους.

Επίσης στην προεκτεθείσα πράξη της παρ. 3, τελευταίο εδάφιο του άρθρου 265 ΠΚ προβληματική εμφανίζεται και ως προς τη θεμελίωση της υποκειμενικής υπόστασης της πράξης. Για παράδειγμα από σκάφος και για λόγους διάσωσης του πληρώματος εκτοξεύεται ναυτική φωτοβολίδα, σε ημέρα που σύμφωνα με τον Χάρτη Κινδύνου Πυρκαγιάς της περιοχής ήταν κατηγορία 4, η οποία είχε ως επακόλουθο την πρόκληση πυρκαγιάς δασικής έκτασης, από την οποία επήλθε σοβαρή ή ευρεία οικολογική και περιβαλλοντική διατάραξη ή καταστροφή. Περαιτέρω με την ίδια ως άνω παρ. 3, οι κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 167 του Ν 4662/2020 (Α' 27) εκδιδόμενες - και ήδη εκδοθείσες - πυροσβεστικές διατάξεις για τη λήψη προληπτικών και κατασταλτικών μέσων και μέτρων πυροπροστασίας, για την παράβαση των οποίων προβλέπεται η επιβολή (διοικητικού) προστίμου, μετατρέπονται σε πράξεις πλημμεληματικού χαρακτήρα και υπό προϋποθέσεις ανεπίτρεπτα και σε κακουργηματικές.

ii. Η προβληματική του μέτρου της δήμευσης

Ως γνωστόν το συνταγματικό έρεισμα της δήμευσης σε σχέση με το δικαίωμα της ιδιοκτησίας που προστατεύεται από το άρθρο 17 του Συντάγματος, είναι η, με οποιοδήποτε τρόπο, εμπλοκή της περιουσίας σε αξιόποινες πράξεις¹⁹. Με τη θέσπιση του μέτρου της δήμευσης στο έγκλημα εμπρησμού σε δάση από πρόθεση, τετελεσμένο και σε απόπειρα καθώς και το εξ αμελείας έγκλημα του εμπρησμού σε δάση στις περιπτώσεις που καθορίζονται αναλυτικά στο άρθρο 265Α ΠΚ, η περιουσία που δημεύεται δεν προέρχεται ούτε σχετίζεται καθ' οιονδήποτε τρόπο με το έγκλημα ούτε χρησιμοποιείται για την τέλεσή του. Ως εκ τούτου η επιβολή του αποτελεί ιδιαίτερα επαχθές μέτρο και τελεί σε προφανή δυσαναλογία προς τον επιδιωκόμενο σκοπό της γενικής πρόληψης, ως μέσου παραδειγματισμού των άλλων.

Σύμφωνα με την Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επί του Σχεδίου Ν 5090/2024, γεννάται ερώτημα αν το μέτρο της είναι σύμφωνο με το άρθρο 17 του Συντάγματος «δοθείσης της έλλειψης οποιοσδήποτε σύνδεσης της υπό δήμευση περιουσίας με την αξιόποινη πράξη». Άλλωστε η αποκατάσταση της ζημίας που προκαλείται από τη συμπεριφορά του δράστη μπορεί, σε κάθε περίπτωση, σύμφωνα πάντα με την ως άνω Έκθεση, «να αποτελεί αντικείμενο αυτοτελούς αξίωσης». Περαιτέρω το Δημόσιο για τη δαπάνη καταστολής δασικής πυρκαγιάς, μπορεί να επιβάλει, σύμφωνα με το άρθρο 26 παρ. 3 του Ν 2800/2000 (Α' 41), στους εμπρηστές πέραν των ποινικών κυρώσεων και διοικητικό

16. Ανδρουλάκης Ν., Ποιν. Δικ. Γεν. Μερ. Α', 1985, σελ. 94.

17. Ανδρουλάκης Ν., ό.π., σελ. 95.

18. Ανδρουλάκης Ν., ΠοινΔικ. Γεν. Μερ, 1978, σελ. 63.

19. Βλ., αναλυτικά, Διονυσίου Α., Η δήμευση των προϊόντων της εγκληματικής δραστηριότητας. Παρατηρήσεις και de lege ferenda προτάσεις στις διατάξεις του Ν 2331/1995, Υπεράσπιση, 2000, 794.

πρόστιμο, με βάση τη μορφή και το βαθμό υπαιτιότητάς τους, το είδος, την έκταση και τη σπουδαιότητα της δασικής εκτάσεως που κάηκε, καθώς και το χρόνο, το προσωπικό και τα μέσα που διατέθηκαν για την κατάσβεση της πυρκαγιάς.

Ως προσχηματικός (δικαιολογητικός) λόγος για τη λήψη του ως άνω μέτρου στην σχετική αιτιολογική έκθεση του Ν 5090/2024 (άρθρο 43), είναι «να καλυφθεί στο μέτρο του εφικτού η προκληθείσα βλάβη της δημόσιας περιουσίας που προκαλείται από την αξιόποινη πράξη του εμπρησμού δάσους από πρόθεση ή από αμέλεια, και να εξασφαλιστούν οι αναγκαίοι πόροι για την αποκατάσταση του περιβάλλοντος στην προτέρα κατάσταση», ενώ ουσιαστικά οι σχετικές διατάξεις στοχεύουν ευθέως στην κοινή γνώμη και την ψευδεπίγραφη ικανοποίηση του δήθεν λαϊκού αισθήματος.

iii. Απάλειψη του αδικήματος του εμπρησμού δάσους από αμέλεια από το ρυθμιστικό πεδίο της έμπρακτης μετάνοιας

Με το άρθρο 44 του Ν 5090/2024 τροποποιείται η παρ. 1 του άρθρου 289 ΠΚ, με την απάλειψη του αδικήματος εμπρησμού σε δάσος εξ αμελείας από τις περιπτώσεις έμπρακτης μετάνοιας, που οδηγούν στη μη τιμώρηση του δράστη στις περιπτώσεις που με τη θέλησή του αποτρέπει τον κίνδυνο ή με τη γρήγορη αναγγελία του προς τις αρχές δώσει αφορμή για την αποτροπή του. Κατόπιν τούτου οι εν λόγω περιπτώσεις πλέον θα αντιμετωπίζονται κατά την κρίση του δικαστηρίου, σύμφωνα με την πρόβλεψη περί δικαστικής άφεσης ποινής της παρ. 2 του ιδίου ως άνω άρθρου.

Η προεκτεθείσα διαφοροποίηση του εμπρησμού από αμέλεια σε σχέση με τα λοιπά κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα, με την αφαίρεση για λόγους δικαιιοπολιτικούς το κίνητρο της υποχρεωτικής ατιμωρησίας του δράστη και η οποία, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ως άνω νόμου, «κρίθη-

κε σκόπιμη λόγω της βαρύτητας του εν λόγω εγκλήματος που δύναται να προκαλέσει ανυπολόγιστη βλάβη», μάλλον σε αντίθετα αποτελέσματα θα οδηγήσει.

IV. Συμπεράσματα

Λάθη και παραλείψεις της Πολιτείας στη διαχείριση των δασικών πυρκαγιών, όπως το δόγμα της δασοπυρόσβεσης στηρίζεται κυρίως στην καταστολή και όχι στην πρόληψη και η αδυναμία να λάβει, ως οφείλει, τα απαραίτητα μέσα και μέτρα πρόληψης από την κίνδυνο των πυρκαγιών καθώς και να οργανώσει έναν αποτελεσματικό δασοπροσβεστικό μηχανισμό για την ασφάλεια και προστασία της ανθρώπινης ζωής, του φυσικού περιβάλλοντος και των δασικών οικοσυστημάτων και να αντιμετωπίζει με επάρκεια τις πυρκαγιές, κατά παράδοξο τρόπο αντισταθμίζονται με τις αλλαγές του Ν 5090/2024 και συγκεκριμένα από την άκριτη αυστηροποίηση των ποινών για τον εμπρησμό σε δάση (με πρόθεση και από αμέλεια) ως μέσο αλυσιτελούς αντεγκληματικής πολιτικής σε βάρος της φιλελεύθερης λειτουργίας του ποινικού μας δικαίου και παραβιάζοντας την αρχή της αναλογικότητας, ενώ ενέχουν σοβαρούς κινδύνους ακόμη και για θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών, με αμφισβητούμενους τους επιδιωκόμενους στόχους που αποτελούν η μείωση του αριθμού των πυρκαγιών και των καταστροφικών και ενίοτε και θανατηφόρων συνεπειών τους. Είναι πασιφανές, ότι η αυστηροποίηση και η μηδενική ανοχή στο έγκλημα δεν οδηγεί αναπόδραστα στη μείωση της εγκληματικότητας.

Η προβληματική και τα ανακύπτοντα ποινικά ζητήματα που επέφεραν οι προεκτεθείσες αλλαγές στο έγκλημα του εμπρησμού σε δάση είναι διάχυτη και εμφανής σε αρκετές νέες διατάξεις, ορισμένες εκ των οποίων, όπως το μέτρο της δήμευσης, εγείρουν ακόμη και ερώτημα συνταγματικότητας, ενώ ενέχει σοβαρούς κινδύνους για τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών.

